

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 7/2004 vp**

**Valtioneuvoston selvitys Suomen EU-politiikan
keskeisistä tavoitteista vuonna 2004**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on lähettänyt 6 päivänä helmikuuta 2004 valtioneuvoston selvityksen Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista vuonna 2004 (E 111/2003 vp) valtiovarainvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- neuvotteleva virkamies Jussi Huopaniemi,
valtiovarainministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtioneuvoston selvitys koskee Suomen EU-politiikan keskeisiä tavoitteita vuonna 2004. Tavoitteet pohjautuvat neuvoston monivuotiseen strategiseen ohjelmaan vuosille 2004—2006, puheenjohtajavaltioiden Irlannin ja Alankomai-

den laatimaan neuvoston toimintaohjelmaan vuodeksi 2004 sekä Irlannin puolivuositaiseen puheenjohtajuusohjelmaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiovarainvaliokunta keskittyy lausunnossaan omaan toimialaansa, jota selvityksessä edustavat lähinnä talouspolitiikan uskottavuutta koskeva osuus (kohta 4), EU:n rahoituskehysneuvotteluihin valmistautumista koskeva osuus (luku 5) sekä pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelmaa koskeva osuus (kohta 11). Valiokunta palaa näihin asioihin vielä esimerkiksi käsitellessään komission helmikuun alussa julkaisemaa tiedonantoa uusista rahoituskehyksistä ja hallituksen kannanottoa siihen. Erityisesti alue- ja

rakennepolitiikkaa käsitellään annettaessa lausunto juuri ilmestyneestä komission koheesio-raportista.

Talouspolitiikan uskottavuus

EU-ministerivaliokunnassa 30.1.2004 hyväksytyssä asiakirjassa todetaan yhtenä tavoitteena olevan talouspolitiikan uskottavuuden palauttaminen. Tässä yhteydessä viitataan vakaus- ja kasvusopimuksen soveltamista koskevaan keskusteluun. Tämä puolestaan liittyy Saksan ja Ranskan liiallisten alijäämien käsittelyyn

Ecofin-neuvostossa sekä komission nostamaan kanteeseen. Euroopan keskuspankki on tukenut komission päätöstä viedä Ecofin-neuvoston päätös olla ryhtymättä Ranskan ja Saksan vastaisiin toimiin EY-tuomioistuimen tutkittavaksi. Sen kummemmin komissio kuin EKP:kaan eivät ole nähneet tarvetta muuttaa kasvu- ja vakaussopimusta, vaan ne haluaisivat parantaa sopimuksen noudattamista. Myös Suomi katsoo, että vakaus- ja kasvusopimuksen johdonmukaisesta noudattamisesta on pidettävä kiinni, koska se on olennaista talous- ja rahaliiton sekä yhteisen talous- ja työllisyysstrategian uskottavuudelle.

Valtiovarainvaliokunta on käsitellyt vakaus- ja kasvusopimukseen liittyviä kysymyksiä muun muassa lausunnoissaan VaVL 23/2002 vp ja VaVL 55/2002 vp sekä pankkivaltuuston ajankohtaiskertomuksesta antamassaan mietinnössä VaVM 45/2002 vp. Valiokunta on korostanut sopimuksen merkitystä ja pitänyt välttämättömänä, että kasvuun ja vakauteen tähtääviä suunta- viivoja ja suosituksia noudatetaan johdonmukaisesti kaikissa ja etenkin suurissa jäsenmaissa. Valtiovarainvaliokunta on myös todennut, että kansalliset vakaushjelmat ovat keskeisiä yhteisen talouspolitiikan ohjausvälineitä ja kunkin maan sitoutuminen omaan vakaushjelmaansa on tärkeää. Tästä syystä vakaushjelmat voitaisiin käsitellä jäsenmaissa nykyistä laajapohjaisemmin. Käytännössä tämä tarkoittaa kansallisten parlamenttien läheisempää kytkemistä tavoitteenasetteluun. Myös budjettikäytäntöjä eri maissa on ilmeisesti syytä kehittää, mukaan lukien kehysmenettely. Samoin vakaus- ja lähentymisohjelmia koskevia käytännesääntöjä voitaneen uudistaa ja täsmentää tarpeen mukaan. Rakenteellista budjettitasapainoa ja kestävyyttä koskevien menetelmien ja indikaattoreiden kehittäminen tuonee jossain määrin selkeyttä koordinaatioon, mutta tuskin kokonaan ratkaisee uskottavuusongelmia.

Valtiovarainvaliokunta muistuttaa myös komission antamasta tiedonannosta koskien budjettipolitiikan koordinaation vahvistamista (E 140/2002 vp). Tiedonannossa esitettiin neljän kohdan ohjelma, jonka tarkoituksena on vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanon

tehostaminen. Ehdotuksen mukaan tarvitaan vahvaa poliittista sitoutumista, talous- ja finanssipolitiikan arvioinnin parantamista, tehokkaampia korjausmenettelyjä sekä parempaa tiedottamista ja julkisuuden hyväksikäyttämistä.

Talous- ja finanssipolitiikan arviointia on pyritty parantamaan mm. kehittämällä suhdannekorjattuja, rakenteellista budjettitasapainoa kuvaavia indikaattoreita ja laskentamenettelyjä. Talouspolitiikan koordinaation vahvistamiseen puolestaan liittyy julkisen talouden kestävyysindikaattoreiden kehittäminen.

Väestön ikääntymistä koskeva haaste koskee kaikkia jäsenvaltioita, myös uusia jäseniä. Tähän liittyvistä tavoitteista ollaan pitkälle yhtä mieltä, mikä antaa hyvän mahdollisuuden kehittää koordinaatiota ja yhteistä tavoitteenasettelua edelleen. Tukholman Eurooppa-neuvostossa hyväksyttiin ikääntymisstrategia, johon kuuluvat työllisyysasteen nostaminen, velkaantumisen vähentäminen sekä erityisesti ennenaikaista eläköitymistä edistävien eläkejärjestelmien purkaminen.

Valmistautuminen EU:n rahoituskehysneuvotteluihin

Valtiovarainvaliokunta otti kantaa Suomen strategiaan painopisteisiin EU:n uusista rahoitusnäköymistä lausunnossaan VaVL 8/2003 vp.

Kyseessä on laajentuneen unionin ensimmäisten rahoitusnäköymien valmistelu, mikä tekee valmisteluprosessista tavallistakin vaativamman. Valtiovarainvaliokunta on pitänyt tärkeänä, että valmistelu liitetään nykyistä kiinteämmin koko unionin keskipitkän ajan politiikkasuunnitteluun.

Suomesta on tulossa entistä selkeämmin nettomaksaja laajentuneessa unionissa. Suomen on vastineeksi omalle maksajaroolilleen maksimaalisesti pyrittävä hyödyntämään yhteisöltä saatavat tuet. Suomeen kohdistuvat rahoitusvaikutukset riippuvat tämän lisäksi luonnollisesti EU-budjetin koosta ja Suomen rahoitusosuudesta budjetista.

Suomen nettorahoitusasema ja EU:lta saama rahoitusosuus vuoden 2006 jälkeisenä aikana riippuu ratkaisevasti ennen muuta siitä, missä

määrin Suomi onnistuu pitämään heikoimmin kehittyneet alueensa korkeimpien aluetukien piirissä. Valiokunta on pitänyt oikeana tavoite 1 -alueiden aseman säilyttämistä tärkeimpänä kansallisena prioriteettina tulevia rahoitusnäkyelmiä valmisteltaessa. Siten EU:n alue- ja rakennepoliittisten menojen kokonaismäärä on tulevaisuudessa Suomen nettorahoitusaseman kannalta entistä merkittävämpi asia. Tavoite 1:n lisäksi tarvitaan vuoden 2006 jälkeenkin nykyisen tavoite 2 -ohjelman kaltaista, rakennemuutoksia helpottavaa instrumenttia.

Myös maaseudun kehittämisen kannalta Suomen tavoite pitää nykyiset, erittäin harvaan asutut tavoite 1 -alueet unionin korkeimman alueen tavoite 1:n piirissä jatkossakin on kaikkein keskeisin. Samalla on pidettävä huolta siitä, että Suomessa hyödynnetään täysimääräisesti rakennepoliittisten varat. Aiempi kokemus on osoittanut, että erityisesti harvaan asuttu, syrjäinen maaseutu on hyötynyt liian vähän aluekehitysviranomaisten vastuulla olevasta EU:n rakennepoliittisten ohjelmaperusteisesta kehittämistyöstä. Maaseudun kehittämistoimenpiteiden merkitys ja painoarvo voimistuu laajentuvassa unionissa, mikä edellyttää maaseudun kehittämistoimenpiteiden määrärahojen merkittävää lisäystä. Valiokunta painottaa myös tässä yhteydessä toimia, joilla Suomen osuutta maaseudun kehittämiseen ohjautuista varoista voitaisiin lisätä. Jakokriteereihin olisi valiokunnan mielestä lisättävä epäsuotuiset luonnonolosuhteet, harva asutus ja pitkät välimatkat sekä maaseutuasetuksen mukaiset objektiiviset kriteerit.

Erääksi rahoituskehysten valmistelun keskeiseksi lähtökohdaksi on otettu Lissabonin kilpailukykystrategian edistäminen. Tavoitteena on strategian toteuttaminen vuoteen 2010 mennessä, vaikka näin nopea aikataulu onkin haasteellinen tehtävä. Kilpailukykyyn parantaminen edellyttää useita linjaratkaisuja useilla eri hallinnonaloilla. Kilpailukykyyn vaikuttavat mm. verotus, väestön koulutus, ammattityövoiman saatavuus, työmarkkinat sekä niiden vakaus ja palkkakehitys, tiede- ja teknologiaympäristö sekä liikenneverkot ja logistiset yhteydet.

EU:n rahoitusjärjestelmä on monimutkainen ja vinoutunut. Omien varojen järjestelmä sisältää tällä hetkellä eräiden valtioiden osalta merkittäviä maksuhelpotusjärjestelyjä, jotka asettavat jäsenvaltiot keskenään eriarvoiseen asemaan. Tavoiteltava, maksuhelpotuksista vapaa järjestelmä olisi Suomen kannalta nykyistä huomattavasti edullisempi. Oikeudenmukainen ja mahdollisimman läpinäkyvä rahoitusjärjestelmä on välttämätön myös EU:n kilpailukykytavoitteiden saavuttamiseksi sekä eri jäsenmaiden ja niiden kansalaisten yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi. Valtiovarainvaliokunta pitää hyväksyttävänä mahdollisia siirtymävaiheen järjestelyjä, jotta nykyisistä maksuhelpotusjärjestelyistä voidaan luopua määräajassa. Valiokunta on useaan otteeseen tuonut esille, että maksujärjestelmän yksinkertaistamiseen ei voida käyttää euroveroa. Valtiovarainvaliokunta kannattaa muutosta BKT-perusteiseen varaan perustuvaan rahoitusjärjestelmään perinteiset omat varat säilyttäen.

Valiokunta tukee valtioneuvoston selvityksessä esitettyä tavoitetta jatkaa talousarvion kurinalaisuuteen tähtäävää linjaa myös tulevaisuudessa.

Pohjoinen ulottuvuus ja uusi naapuruuspolitiikka

Kuten selvityksestä käy ilmi, EU:ssa ollaan luomassa uutta rahoitusinstrumenttia, joka kattaisi sekä rajat ylittävän että alueellisen yhteistyön ja joka mahdollistaisi määrärahojen käytön yli rajojen. Ehdotus uudesta rahoitusinstrumentista annettaneen toukokuussa 2004.

Valtiovarainvaliokunta otti uuteen rahoitusinstrumenttiin kantaa mm. käsitellessään komission alustavaa talousarvioesitystä vuodelle 2004 ja komission tiedonantoa toimintastrategiaksi samalle vuodelle (VaVL 9/2003 vp). Tällöin saadun tiedon mukaan uuden rahoitusinstrumentin käyttöönotto tapahtuisi vasta uudella rahoituskaudella vuodesta 2007 alkaen. Valiokunta pitää uutta rahoitusvälinettä erityisen tervetulleena. Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:n ja Venäjän välinen raja-alue olisi uuden raja-alueinstrumentin rahoituksen piirissä. Nykyisen

rahoitusvälineistön ongelmana on ollut se, että se on kohdistunut rahoitustavasta riippuen vain jommalle kummalle puolen rajaa. Uusi rahoitusväline mahdollistaisi rahoituksen rajan molemmille puolille ja palvelisi mahdollisimman hyvin myös pohjoisen ulottuvuuden rahoitusta. Samalla kun valiokunta painottaa uuden rahoitusvälineen pohjautumista Interregin periaatteille, se korostaa Tacis-rahoituksen riittävyttä Venäjän puolella, jotta rahoitus rajan molemmin puo-

lin olisi tasapainossa. Myös yhteistyötä ja koordinoitua kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa tulisi edistää.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Matti Ahde /sd
jäs. Eva Biaudet /r
Jyri Häkämies /kok
Kyösti Karjula /kesk
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Reijo Laitinen /sd
Maija-Liisa Lindqvist /kesk (osittain)
Mika Lintilä /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Pirkko Peltomäki /sd

Virpa Puisto /sd
Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd (osittain)
Kimmo Sasi /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Irja Tulonen /kok
Kari Uotila /vas
Jukka Vihriälä /kesk
vjäs. Arto Bryggare /sd (osittain)
Mikko Kuoppa /vas (osittain)
Aulis Ranta-Muotio /kesk (osittain)
Maija Rask /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.